

višje razrede, pri čemer jih naš «stilus curialis» posebno vneto podpira); «zgnit» (str. 69) je nastal iz jezikovnega čuta, ki v «zgnil» ne čuti več pasiva, po zmislu pa zahteva plastičen adjektiv; «odporen» ima v zvezi z «odpot, odpornost» svojevrsten pomen, ki se ne da nadomestiti z «zoprn, ostuden»! Slovničar, ki nadomešča napačne besede s pravilnimi, lahko prezre, da se večkrat kaka napaka lahko popravi s tem, da se napačna beseda kratkoma izpusti; taka je z «istim», ki je v večini primerov samo neroden balast iz naše kanclijščine, «znan fanatik» je tudi neprimerno boljši ko «znan za fanatika», kar je Koštiálu boljše ko «znan kot fanatik». Poleg «natvesti» bi bil pač lahko navedel tudi običajnejše in umljivejše «obesiti»; ker imamo poleg «kopice» tudi «kup» in «kupček» je «kupičiti» nastalo iz «kup(i)čkati», torej ni nič slabše od «kopičiti». Na mestu «nobeden» lahko mirno in popolnoma pravilno, če se naj da stavku poudarek, stoji «nikak»: «jaz nisem nikak goljuf» je vsekakor bolj pregnantno, ko brezbarvno, medlo «jaz nisem goljuf», s katerim skuša Koštiál nadomestiti poudarjeno frazo «jaz nisem nobeden goljuf». Ker moramo pisati «kvišku» in ne «kviško» — kar je popolnoma pravilna zahteva — mislijo naši slovničarji in ž njimi Koštiál, da smemo pisati samo «namestu», pozablajo pa pri tem, da ima predlog «na» drugačno funkcijo ko «k», in ker jim slepi oči nemški, skupajpisani «anstatt», ne vedo, kedaj bi bilo pravilno pisati «na mestu», ali kaj postaviti «na mesto» česa.

Še dvoje primerov iz poglavja naše, danes bolj ko pred petdesetimi, šestdesetimi leti zanemarjene sintakse! Kar prepoveduje Koštiál na str. 73 pod zaglavjem «vprašalni zaimki in prislovi», je postavljeno pod nepravilen naslov. Tukaj namreč nimamo opravka s prašalnimi zaimki in prislovi, ampak s celimi prašalnimi stavki. Primer: «človek ali kaj je že bilo se je moral prikrasti» je popolnoma pravilen; «kaj je že bilo» je drugi subjekt! Treba samo primerjati n. pr. rabo našega «zakaj» v pomenu «ker» (kakor it. per che)! Radoveden sem, kam bi Koštiál v tem svojem, popravljenem stavku postavil vejico, če bi bil stavek v celoti izpisal. — «Objektivni genitiv», ki bi zahteval cel, obširen odstavek zase, je skrit na str. 51 pod značnico «pridevniki svojilni za latinski in nemški objektivni genitiv», kar očitvidno kaže, da Koštiál objektivnega genitiva v slovenščini ne priznava. Govoriti pa bi bil moral o njem vsepovsodi tam, kjer n. pr. govori o nepravilni rabi adjektivov (n. pr. «premoženjska oddaja») ali o nepravilnih konštrukcijah s prepozicijami (naj n. pr. samo četrt leta zasleduje, kaj vse veže pri nas predlog «o», ki se je tako strašno razplevelil po našem knjižnem jeziku, pa bo dobil mnogo novega gradiva za bodoči brus in pač tudi zavest, da ima slovenščina nekaj enakega objektivnemu genitivu).

Koštiálov brus ima svojo dobro plat v tem, da je nastal iz prakse, samo da praktične potrebe ljudi, ki bi se iz njega radi poučili, premalo upošteva. Pouka je v tej drobni knjižici dovolj; za prihodnjo izdajo pa bo pisec moral okvir razširiti in sestavo še bolj poenostaviti. Nobena škoda ne bo, če bo knjižica še enkrat tako debela; glavna korist pri taki knjigi je vedno v tem, da se v nji hitro in zanesljivo najde, kar kdo išče. J. A. G.

**Hermann Wendel: Aus der Welt der Südslawen.** Politisches, Historisches, Sozialistisches, nebst zwei Südslawienfahrten und Nachdichtungen südslawischer Lyrik. — J. H. W. Dietz Nachfolger, Berlin 1926. — Frankendruck G. m. b. H. Nürnberg.

Spoštovanje vzbujajoči vrsti Wendlovih «jugoslavica» se je pridružilo novo delo. Tudi tej knjigi, ki je več ali manj homogena zbirka priložnostnih razprav in člankov, obelodanjenih po raznih nemških listih, je po avtorjevih



besedah namen posvetiti v «naravnost enciklopedično nevednost o Jugoslovanih, ki vlada tudi ponekod v Nemčiji». Da pomaga odstranjevati to nepoznanje, ki je — kot povsod — tudi tu prvotni vir nesporazumov in predsodkov med narodi, je pisatelj zbral raztresene drobce svojega sistematičnega dela v zadnjih letih, ki jih prav za prav družijo samo ena vez: iskreno zanimanje za vse, kar je našega. Wendel sam pravi, da je oznaka njegovi knjigi: iz poznanja predmeta izvirajoča težnja, globoko pronikniti v snov in pa stremljenje po stvarnosti.

Skoro tri sto strani veliko osmerke obsegajoča knjiga je razdeljena v pet delov, ki jih označujejo neki skupni vidiki. So to politična, zgodovinska in socijalistična vprašanja, ki jih obravnavajo zbrani spisi, dalje beležke s poti po Jugoslaviji in izbor pesniških prevodov.

V prvem delu je nanizana vrsta drobnih člankov o postanku naše države in informativnih poročil o strukturi in razvoju političnih strank. Očitno je, da so vsi ti spisi bolj plod publicistične potrebe in predvsem namenjeni dnevu, da so pa prav prikladni, da nepoučenemu tujcu pojasnijo vsaj v glavnih obrisih zamotane in pogosto docela svojevrstne politične probleme našega strankarskega življenja. Jugoslovansko časnikarstvo od početkov do današnjih dni je predmet posebnega članka. Globlje je posegel pri razmotrivanju kočljivega makedonskega vprašanja, kjer je znal ohraniti potrebno objektivnost, osnovano predvsem na bogatih lastnih izkustvih. Jasno je očrtan tudi črnogorski problem, ki je za zunanji svet predstavljal mnogo občutnejši kamen spodtike, nego smo si mi sami mogli misliti. Narodnega gospodarja bosta zanimala članka o agrarnem vprašanju v Dalmaciji in o izseljevanju južnosrbskih muslimanov, kulturnega zgodovinarja pa pregled razvoja srbskega pravoslavnega patrijarhata.

V zgodovinskem delu poroča o malo znanih podrobnostih iz časov kmečkega gibanja na Hrvaškem v revolucijskih letih 1848/49. Prigodnostnemu opisu kumanovske bitke sledi večji članek o ozadju sarajevskega atentata. Iz obširne in tako nasprotujoče si literature je zbral Wendel vse pomembnejše podatke, ki bodo bodočemu raziskovalcu tvorili podlago za presojo tega zgodovinskega dogodka, danes v mnogočem še zavitega v meglo. Politično-praktičnega značaja je članek, kjer avtor z velikim zavzemanjem pobija splošno mnenje, da je Srbija zakrivila svetovno klanje.

Važno mesto je pisatelj, sam socijalist, odmeril fragmentom iz mlade zgodovine socijalizma med Jugoslovani. V študiji, bogato podprti z dokumenti, osvetli stališče očetov modernega socijalističnega gibanja, Marksa in Engelsa, napram slovanstvu sploh in posebej napram Južnim Slovanom. Skuša dokazati, da sta ta dva teoretika socijalne revolucije navzlic nepoučenosti in zmotam, izvirajočim iz nje, pravilneje in pravičneje presojala naše probleme, nego se to splošno misli. Za narodnostna vprašanja kot doktrinarca, ki sta poznala en sam cilj: internacijonalno družabno revolucijo, seveda nista imela mnogo zmisla. Kot kuriozum navaja pisec dejstvo, da se je Friedrich Engels, ki je bral rusko in poljsko in ki se je v svojem štiriinšestdesetem letu začel učiti še bolgarščine, pečal tudi z načrtom, da sestavi primerjalno slovnico slovanskih jezikov. O priliki raznih, za socijalista znamenitih obletnic so nastali naslednji članki. Tu je izredno pristržno pisan življenjepis en miniature razboritega predhodnika socijalizma v Srbiji, idealnega Svetozarja Markovića, v vojni padlega Dimitrija Tucovića (z nazivom: «možgani srbskega socijalističnega gibanja») in vnetega pacifista Dušana Popovića. Zaključek tega dela



tvori črtica o bolgarskem osvoboditelju, socialističnem utopistu in pesniku Kristu Botjovu, ki je dve leti pred osvobojenjem domovine (leta 1876.) padel na čelu vstaške čete.

Svojo najsimpatičnejšo, toplo čuvstveno potezo nam odkrije pisatelj v študijah s poti. Kot lahne akvarelne skice beže mimo nas pestri, osebno občuteni prizori iz naših pokrajin. Pesniško podana, res doživljena pomladanska impresija iz štajerskih gor, utrinki s Kvarnera, intimni spomini na stara dalmatinska mesta in na modri Jadran s svojimi homerskimi otočiči, pa spet slike iz slavonskih ravnin, od Donave — to je pravi filmski kaleidoskop sočnih barv, kipenja, utripanja, krvi. Navsezadnje melanholično-razigran spominski list, posvečen izginjajoči romantiki Skadarlije in vsega starega, zares bohêmskega Beograda. Tej otožni opombi vseh neštetih, slavnih in neznanih «trišeširistov» sledi kot sklepno poglavje enajstorica prevodov iz liričnega vrta. Prevodi so gladki, zares občuteni, jezik krepak in svoboden. Slovence zastopa Simon Jenko. Njegova «V snegu» se glasi v Wendlovem prevodu tako-le:

Schnee liegt am Hang noch dicht,  
die Rosen blühen noch nicht.  
Bald ist der Frühling da,  
weckt Rosen fern und nah.  
Mein Herz dann ganz allein  
wird noch voll Trauer sein,  
hat keinen Frühling mehr,  
hat keine Freude mehr.

Poleg ene narodne je še vrsta srbskih in hrvatskih pesnikov: Vojislav Ilić, Velimir Rajić, Veljko Petrović, Aleksa Šantić, Danko Angjelinović in Gustav Krklec. Prav posebno mil je prevajalcu ognjeviti Djura Jakšić, čigar slavni stih «Jedan dim još, jednu čašu...» ga spremljajo povsod po našem jugu, kjer se bleskeče zlato in črni in krvavi sok vinskega trsa.

Najnovejša Wendlova knjiga ni znanstveno razkritje. Preveč se ji pozna, da je nastala slučajno in da je bila v delcih napisana iz dneva v dan. Človek bi bil skoro razočaran, če se ne bi zavedal, da je to predvsem propagandistično, čisto življensko praktično delo, namenjeno tistim širokim krogom, do katerih učena, a suhoparna učenjakova dela le tako redko prodre. Kar pa knjigo dela nam tako simpatično, je iskreno prijateljsko čuvstvo, ki odseva iz vsake njene strani, ki tolmači in posreduje, ki brani in zagovarja, ki kliče in vabi. Na platnicah je narisana preprost kažipot: navzdol na desno, na jugovzhod, kaže roka.

Masarykov stavek «Če hočeš biti pravičen drugim narodom, treba, da poznaš njihove probleme», ki stoji na čelu knjige, je neumornega našega prijatelja napotil, da je te manj važne drobtinice s svoje bogate delovne mize zbral v celoto. Na velikem delu, — na mostu, ki naj zveže dva sovražna bregova —, katerega se je med Nemci ravno Hermann Wendel lotil z energijo in zanosom, kakršnega mora roditi le resnična, notranja duševna interesiranost, bo značila tudi ta knjiga majhen, a zato celoti nič manj potreben delec.

K. D o b i d a.

**Wendel Hermann: Die Welt der Südslawen im Spiegel Goethes.** (Sonderabdruck aus dem Jahrbuch des Freien deutschen Hochstifts Frankfurt a. M. 1926, 251—270.)

Teh dvajset strani, ki obsegajo predavanje H. W e n d l a v frankfurtski «Gesellschaft der Goethefreunde», podaja mnogo več, ko bi človek na prvi